

**ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ**

KÜÇÜK SOLGUN IŞIK

Araştırma Konusu: Hidayet Karakuş şiirlerinde kullanılan eylem kipleri ve soru eklerinin duyguları yansıtmadaki işlevinin değerlendirilmesi.

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3972

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ: İnsan ve Yazma Serüveni	1
1.1. Şiirin İnsan Doğasıyla Olan İlişkisi	1
1.2. Hidayet Karakuş Şiirlerinde Zaman Kipleri ve Soru Eklerinin İşlevi	2
2. GELİŞME: Duygusal Dışavurumun Biçimsel Değerlendirmesi	5
2.1 Yalnızlık	5
2.1.a Zaman Kipleriyle Vurgulanan Yalnızlık Olgusu	7
2.1.b Soru Ekleriyle Vurgulanan Yalnızlık Olgusu	8
2.2 Arayış	10
2.2.a Zaman Kiplerinin Arayış Vurgusundaki İşlevi	12
2.2.b Kullanılan Soru Eklerinin Arayış Vurgusundaki İşlevi	13
2.3 Başkaldırı	15
2.3.a Başkaldırı Durumunun Zaman Kipleriyle Aktarımı	17
2.3.b Başkaldırı Durumunun Soru Ekleri İle Yansıtılması	18
3. SONUÇ	20
4. KAYNAKÇA	22

1.GİRİŞ: İnsan ve Yazma Serüveni

1.1 Şiirin İnsan Doğasıyla Olan İlişkisi

“Düşünme, düşündüğünü ifade etme, ifade edileni anlama ve anlatma gibi bir dizi etkinliğin merkezinde bulunan dil, gündelik hayatımızda en sık başvurduğumuz iletişim aracıdır.”¹ Başlarda dilin pasif bir üyesi olan insanoğlu evrimsel süreç içinde işitme, gözlemlene daha sonra ise düşünme yoluyla ana dilinin alt yapısını oluşturmuş; kendini sözlü veya yazılı şekilde ifade etme çabası içine girmiştir. Çoğu zaman bir serüven olarak nitelendirilen yazma eylemi bireylerin anlama ve anlamlandırma yetilerini genişleten bir özelliği elinde bulundurmasından ötürü yaşamın kavranmasında vurucu bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda “yazma ihtiyacı” edebî türlerin oluşmasına büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Evrensel nitelikli yazın türlerinden olan *şiir* duyguların yazına aktarılmasına olanak sağlamış, kendini ifade etme çabasına yeni bir boyut kazandırmıştır.

Sezgi ve hayal gücünü bir araya getiren şiir sadece kulağa hitap etmediği gibi hayatın farklı alanlarından beslenmekte, sıradan ve alışılmış olana farklı anlamlar yükleyebilmektedir. Kullanılan bir kelime şiirdeki yeri ve anlatımı ile yazan ve okuyanda birden fazla duygu ve düşüncenin filizlenmesine öncülük edebilmektedir. İnsanın düşsel süzgecinden geçerken kalıplarını kıran söz öbekleri doğrudan bir sesleniş gerçekleştirilebileceği gibi şair tarafından yüklendiği iletilerle kitlelere ulaşabilmektedir. Duyguların dışavurumunu söyleyişteki güzellik ve imgesel çağrışımlarla besleyenler okuyucuyu etkisi altına alabilmekte, zamansal ve mekânsal engelleri aşır ona ulaşabilmektedirler.

Anlatımı güçlendirmek ve zenginleştirmek için başvurulan edebi sanatlar, mecazların yoğun kullanımı, imgesel derinlik gibi özellikler söyleyişe güzellik kattığı gibi okuyucuya aktarılması amaçlanan iletinin derinliğine de kaynaklık edebilmektedir.

¹ Öğr. Gör. Emrah Bilgiç, İletişim Ders Notu

Sancılı yazma sürecinde en saf duygularıyla okuyucu karşına çıkmak, yaratıcılığını ön plana çıkararak duygusal yoğunluk ile somut kavramları özdeşleştirmek isteyen bireyler yaratmak istedikleri şiirsel atmosferi kişisel yaşanmışlık ve tecrübelerinden esinlenerek kâğıda dökmektedirler. Duygular insanın tinsel üretimleridir. Bu nedenle duygusal yoğunluğu eksik olan şiirin yetkinliğinden söz etmek zordur. İnsanı tanımaya yönelik uzun soluklu yolculuğun yolunu aydınlatan paylaşım olgusu, insanın kendini keşfine olan desteği nedeniyle yaşamsal bir değer ifade etmektedir.

1.2 Hidayet Karakuş Şiirlerinde Zaman Kipleri ve Soru Eklerinin Anlatıma Etkisi

Zaman, başı ve sonu olmayan bir akıştır. Bir işin, bir oluşun içinde bulunduğu soyut süredir.² İnsanoğlu, zaman adını verdiği bu uçsuz bucaksız kavramı olayın gerçekleşme ya da kendi konuşma anına göre bir zaman çizgisi üzerine yerleştirme zorunluluğu hisseder. Zaman kiplerinin görevi, eylemde var olan soyut zamanı somutlaştırarak eyleme yönelik algıyı sağlamaktır. Anlatımın destekçisi olan kipler anlatılanı zaman yelpazesi içinde daha keskin bir çizgiye oturtmakla yükümlüdür.

Etkili konuşmada olduğu kadar şiirsel anlatımda da soru eklerinin vurgusu anlatımı yoğunlaştıran en önemli etkenlerdendir. Yapıtlarında okuyucuyla kurulmasını amaçladıkları bağı güçlendirmek isteyen sanatçılar okuyucuyla konuşur gibi bir tutumla anlatımlarının doğallığını güçlendirmekte, vurguladıkları temel iletinin algılanmasını kolaylaştırabilmektedirler.

² Dr. Ahmet E. Uysal, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Edebiyatlarda Zaman Telâkkileri

Modern Türk şiiri şairlerinden Hidayet Karakuş'un şiirlerinin oluşmasına kaynaklık eden ve edebi yönünü belirleyen başlıca etken ele aldığı konuları toplumsal gerçeklik çerçevesinde şekillendirmesidir. Kullandığı yalın ve anlaşılır dil anlatımının derinliğine gölge düşürmediği gibi, yansıtılmak istenen duygu yoğunluğunun etkinliğini arttırmıştır. Şairin söz konusu duyarlılığında göze çarpan karamsarlık ve yaşam sevinci hayata karşı tutumuna ışık tutar nitelikte okuyucunun karşısına çıkartılmıştır. Şairin şiirlerinde dikkat çeken bir nokta, şairin yapıtları ile zaman kipleri ve soru ekleri arasında duyguların dışavurumunda etkili olacak nitelikte bağlantılar kurulmuş olmasıdır. Şiirinde iletinin çarpıcılığı, sözdiziminin uyumunda özenle seçilmiş kavram ve eklerin yerindeliklerinden ileri gelmektedir. Vurguladığı kavramları var olan kalıplarından çıkararak ve yoğun çağrışımlar eşliğinde dizelere döken şair, anlamsal bütünlüğü biçimsel yapılandırmalar ile elde etmiştir.

Hidayet Karakuş'un *Günaydın Gül Yaprağı*, *Sesini Bana Bırak* ve *Çakıtaş* isimli şiir kitaplarında yer alan şiirlerinde yer verdiği zaman kipleri ve soru ekleri hem yaşama sevincini hem de karamsarlığını ortaya koymaktadır. Kullanılan zaman kipleri şiir kişilerinin yaşadıkları duygusal çöküntü ve çıkmazları ne ölçüde benimsediklerini okuyucuya sunmaktadır. Şiirlerin temelinde şairin yalnız hissetmesinden doğan başkaldırı ve kimlik arayışı ön plana çıkmaktadır. Bu arayış şairin kullandığı edebî dile yansımış, soru ekleri duyguların dışavurumunu temellendirmiştir.

2.GELİŞME: Duyguların Dışavurumu

2.1 Yalnızlık

Her ilişki belirli öznelerin aralarında kurdukları bağıntı ve paylaşımların bütünü anlamına gelmektedir. Söz konusu ilişkilerin bozulması ya da sarsılması nedeniyle bireyin içinde bulunduğu duygusal durum yalnızlık olarak ifade edilmektedir. Düşünce dünyasını büyük ölçüde etkileme gücüne sahip olan ve eylemlerini sabote ederek onu

kişisel çıkmazlara sürükleyebilen negatif duygu bireyin kendini ve çevresinde yer verdiği dostlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Varoluşsal ve sosyolojik olarak iki anlamda incelenmesi mümkün olan ve insanı sarstığı ölçüde farklı kavram ve değerlere yönelten yalnızlık birçok sanatçının eserine konu olmuştur. Rousseau *Yalnız Gezenin Hayalleri* romanında yalnızlık olgusuna ilişkin şu ifadeler yer vermiştir: “İşte, yeryüzünde yalnızım; kendimle baş başayım; artık ne bir kardeşim var, ne bir benzerim, ne dostum ne de ait olduğum bir toplum.”³ İnsanın varoluşsal yalnızlığını ve bu durumun insanın kişiliğine olan yansımalarını irdeleyen Rousseau insanın bu durumu aşma olanaklarını verdiği mücadeleden yola çıkarak belirginleştirmeye çalışmıştır.

Hidayet Karakuş şiirlerinde ortak olarak işlenen ikili ilişkiler ve duygusal karmaşalar şairin dizelerinde yer verdiği şiirsel tasvirler ve imgesel çağrışımlar eşliğinde anlamlandırılabilir. Doğayla ilişkili kavramları bireyler ile özdeşleştiren Karakuş, anlatımındaki benzetmeler ile okuyucunun benimseme sürecine yeni bir soluk kazandırmıştır. Şairin *Günaydın Gül Yaprağı* isimli yapıtında yer alan *Gün Doğuyor* şiiri yalnızlığın sebep olduğu duygusal çöküntüyü ve şiir kişinin çevresinde gerçekleşen olaylara karamsar bakış açısından doğan melankolik yaklaşımını okuyucuya yansıtmaktadır. Kırdığı zincirleri ile karanlıktan kurtuluşunu anlatan şiir kişisi içsel bunalımından onu uzaklaştıracak olanın ancak bir sevgi bağı olduğunu ileri sürmektedir.

*Gün Doğuyor*⁴

Gün doğuyor

Sevincim akıyor dağlardan

³ (Rousseau, 2006: 21)

⁴ Hidayet Karakuş, *Günaydın Gül Yaprağı*, Mayıs 2000

Gözlerin bekliyor beni

Yalnızlığında

Gözlerin bir yığın çocuk

İlk dizede bahsedilen günün doğuşu, şiir kişinin düşünce dünyasındaki aydınlanmanın ve başlayan yeni günle filizlenen yeni umutların habercisi niteliğindedir. Karanlıktan kurtulduğu andaki sevincini dile getiren şiir kişi “gözlerin” kelimesiyle onu melankolik yaptırımlardan uzaklaştıran kişiye olan seslenişini okuyucuya aktarmaktadır. “Gözlerin bir yığın” imgesi seslenilen kişinin hayat enerjisini ve saflığını çağrıştırmaktadır. Şairin, şiirin ilerleyen bölümlerinde ihtiyaçtan doğan seslenişini yakarışa dönüştürerek okuyucuya yansıtması kimsesizliğin bireyi sonu olmayan bir çaresizliğe sürükleyebileceğinin göstergesidir.

Yalnızlığını günün karanlık saatleri ile özdeşleştiren şair, şiirin ana temasını okuyucuya aktardığı gibi kendini çaresizliğin pençesinde hissettiren duygu durumunu gözler önüne sermektedir.

2.1.a Zaman Kipleriyle Vurgulanan Yalnızlık Olgusu

Hidayet Karakuş’un şiirlerinin büyük çoğunluğunun geçmiş zaman kipleri ile çekimlenmiş olması onun geçmişe dair hatıralardan kopmadığını, yitip giden anılarını canlı tutmaya ve hatta içinde gölgelediği fakat söyleme fırsatı bulmadıklarının aktarımını desteklemektedir. Sevgi ihtiyacını hayatında konumlandığı bir başkası ile özdeşleştiren Karakuş, beklentilerinin gerçekleşmesi olasılığını yine onun varlığına yüklemektedir. Hayatında kimsesizliğe, tek başına atlatılması öngörülen olay ve anlara yer vermek istemediğini ilerleyen bölümlerde de dile getirmesi ikili ilişkilere olan ihtiyacını kanıtlar niteliktedir. Geçen günlere olduğu kadar arkasında bıraktığı insanlara olan sitemini de dile getiren şair yoğun tasvirleri ile duygusal bunalımına ışık tutmaktadır.

Söylenmiş ne varsa

Sevgi üstüne

Yetmemiş

Yeni insan yeni sevgi

Demekmiş

Şiirin ikinci bölümünün haber kip eklerinden geçmiş zamanın öğrenilen hali “-miş/-miş/-muş” ile devam ediyor oluşu geçmişte yaşanan olayların ve sarf edilen sözlerin şiir kişisi üzerindeki etkisini yansıtır niteliktedir. İçinde bulunduğu yalnızlık duygusundan mustarip olan birey sevgiye olan ihtiyacını dile getirmiştir. Yanında olduğu sandığı dostları çoktan gitmiş, şiir kişisi ise hız kesmeden dönmeye devam eden hayat çarkları arasındaki boşlukta sıkışmıştır. Esenliksiz atmosferin dizeler aracılığıyla hayat bulduğu şiirdeki konuşma kişisinin kaybettiklerinin farkında olmayışı kullanılan kipler ile okuyucuya yansıtılmıştır.

2.1.b Soru Ekleriyle Vurgulanan Yalnızlık Olgusu

Yalnızlığın pençesinden kurtulmak isteyen insan farkında bile olmadan yitirdiği hayat enerjisini tekrar elde etmek amacıyla sarılmaktadır çevresindekilere. İçini dökmek, düşüncelerini dile getirmek ve hatta karşısındakinin ifadeleriyle anlam evrenine yeni bir boyut kazandırmak üzere başkalarıyla iletişim kurma çabasına içine girmektedir. Kimi zaman bir tebessüm kimi zaman ise aklından geçirdikleri ile harmanladığı bir anda dökülüveren kelimeler ile bu amacını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Etraftakilere yöneltilen sorular çaresizlikten sarsılmış düşünce evrenini berraklaştırmaya yönelik olabileceği gibi bir cevap belenmeden öngörülen kendini ifade etme çabası olarak da yorumlanabilmektedirler. Şiirlerin genelinde dize sonlarında vurgulanan soru ekleri hissedilene yansıtmakta araç olarak kullanılmıştır.

Yaşanmışlıklara olan sitemini bu yolla okuyucuya sunan şairin ıstıraplı seslenişi yine arzulayıp da içine attıklarından ileri gelmektedir.

Acılı Bir Dönemden Kalan Şiirler⁵

Bu güneş nerde kaldı

Ayağı çekildi koğuşumuzdan

Duvarda dirhem dirhem özgürlük

Görüşme günü

Islak soğuk

Acılı Bir Dönemden Kalan Şiirler başlığı altında derlenen şiirlerin konu edindiği hapisane uzamı yalnızlığın en belirgin yansımalarını ortaya çıkarmak adına kullanılmıştır. Dostları ve ailelerinden uzakta, özlemin ve sevgi açlığının beraberinde getirdiği sıkıntılara göğüs germekle yükümlü insanların anlatıldığı şiirler bütününde kimsesizlik duygusunun sebebiyet verebileceği iç çatışmalara değinilmiştir.

İlk dizede güneşin nerede kaldığını soran şiir kişisi içini ısıtacak, yeni ve taze olayların habercisi olacak kimsenin bulunmadığına yönelik sinyaller vermiş, hissettiği boşluğu gözler önüne sermiştir. İkinci dizede kullanılan “koğuş” kelimesi uzama yapılan bir göndere olarak okuyucunun karşısına çıkarılmıştır. Görüşme gününün ıslak ve soğuk olarak yapılan tasviri hüznün ve karamsarlığın etkisi altında somutlaştırılan hayat serüveninin hiçbir beklentiyi karşılamamasından, şiir kişisini her geçen gün boyunduruğu altında biraz daha örselemesinden ileri gelmektedir.

⁵ Hidayet Karakuş, Günaydın Gül Yaprığı, Mayıs 2000

2.2 Arayış

Anlam arayışı, insanın varlık yapısından kaynaklanan, geçirdiği dönemlerdeki değişim ve gelişim sürecine bağlı olarak canlı kalan bir uğraştır. Kendini ve etrafındakileri anlamlandırma çabası içinde olan bireyler hayatın akışı içinde içsel bunalımlara teslim olabilmekte, uyanan merak duygusuyla farklı alanlara yönelerek bu süreci atlarmaya çalışmaktadırlar. Bireyin arayışı, içinde bulunduğu evren ve olgular bütünü kapsayabildiği gibi, sıkıştırılmışlık hissinden doğan ve yeni kimlik kazanımına yol açabilecek bir kavram olarak da okuyucunun karşısına çıkabilmektedir.

Çevresiyle etkileşim içinde olan insan hayatının belirli dönemlerinde tutunacak bir dal aramış, bağlanma ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaçlar bütünüyle özdeşleşenler yalnızlığın yüklediği karamsarlığı hafifletmek amacıyla arayış içine girmiştir. Hidayet Karakuş'un *Adalet Hanım* isimli şiirinde de bu bağlamda bir arayış, şairin yakarışları eşliğinde okuyucuya yansıtılmıştır.

Şiirin ilk dizesinde yer alan “bu şiir” ifadesi konuşma kişinin kapalı anlamlarla ve derin düşüncelerle dolu hayatını temsil etmektedir. Bu şiirin bir öyküye nişanlı olması yaşanmışlıkların devamının olacağını, yaşamın bir serüven haline geldiğini kanıtlar niteliktedir. Şairin “*biliyorum yazmayacaklar adımı*” şeklindeki sözleri hayatının geçiciliğinin farkında olduğunu vurgulamıştır. Çevresinde onu hatırlayacak ve anılarını yaşatacak kimselerin bulunmayışının bilincinde olan şair bu duruma olan eleştirisini eşitliği ve hak üstünlüğünü simgeleyen “adalet” kavramını alışılmışın dışında kullanarak amaçladığı ironiyi okuyucuya sunmuştur.

“Adalet Hanım” şeklindeki başlık, şiirin başlarında okuyucuya bir kadın figürünü çağırırsa da ilerleyen dizeler aslında adalet kavramına vurgu yapıldığını göstermektedir. Çevresindeki olumsuzluklardan hoşnut olmayan şiir kişisi isyanını, yakarışını kavramsal bir

sembolle yansıtmıştır. Üstünde durulan sembol aslında içinde bulunan haksızlıklara ve olumsuzluklara dolu durumu betimlemeye yöneliktir.

Şairin kullandığı yalnızlık, sessizlik, gece sözcükleri eseniksiz atmosferi ortaya koyduğu gibi onun iç dünyasının karışıklığına da ışık tutmuştur. Şiirin dördüncü bölümündeki “kim duyar ki” ifadesi soru kipinin ilk kez kullanıldığı yer olup, duygu durumunun aktarılmasına aracılık etmiştir. Kabuğun çatlayan hücresi imgesiyle görünenin altında yatan gerçekleri, gizli kalan duyguları açığa çıkarma amaçlanmıştır. Duygu durumundaki dalgalanmayı neden arayışlarıyla bütünleştiren şair, kullandığı çevre betimlemeleriyle şiirde ele alınan temayı gözler önüne sermiştir.

“Kim duyar ki”, “kim anlar ki” şeklinde şiirin genelinde tekrarlanan sorular şiir kişinin arayışını güçlendirmiş, etrafında olup bitenleri paylaşacak birine duyduğu ihtiyacı yinelemiştir. Kuşatılmış bir hayatın yarattığı mahkumiyeti yenecek güce sahip olmayan seslenici yakarışını istediği yere ulaştırabildiği zaman gün yüzü görebilecek, “adalet” yerini bulacaktır.

Şairin *Çakıltası* isimli yapıtında yer verdiği *Küçük Solgun Işık* başlıklı şiirinde de içsel dalgalanmalarından kaynaklanan arayış teması ön plana çıkmaktadır. İniş ve çıkışlarıyla zaman zaman bireyi derin bir çıkmaza sürükleyen yaşam döngüsü. Hayattan umduğunu bulamayan insan, çıkış yolu arayışına girer, en küçük parıltıyı alevlendirmek amacıyla hayatına yön verir. Hidayet Karakuş’un “Küçük Solgun Işık” isimli şiirinde de şairin söyleminin ve ferdi psikolojisinin anahtarını oluşturan umutsuzluk kavramı ele alınmıştır. Çevre betimlemeleriyle anlatımını güçlendiren şair, şiirin genelinde içsel çıkmazlarını konu edinmiştir. Şiirin genelinde tasvir edilen tabloda umutsuzluk kavramının ağır basmaktadır.

Şiirin ilk bölümünde karanlığa karşın ölgün bir umut olarak tasvir edilen ışık, şiir kişinin aydınlığa kavuşma arzusunun habercisidir. “Solgun” ve “karanlık” kelimelerine yapılan vurgu, şairin çabalarının yetersiz olduğunu, aydınlığa kavuşma yolunda elinin kolunun bağlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Savunmasız durumda olan ve içinde yer edinen korku

durumunun daha fazlasını kaldıramayacağını bilinciyle hareket eden şair, karşıt anlamlı sözcüklere başvurarak çıkmazları dile getirmiştir.

2.2.a Zaman Kiplerinin Arayış Vurgusundaki İşlevi

Karakuş'un bir başka şiir kitabı olan *Sesini Bana Bırak* içerisinde yer alan *Muştu* şiirinde dize sonlarında vurgulanan zaman kiplerindeki ani değişimler ise geçen zamanın şiir kişisini ne ölçüde değiştirdiğini, düşüncelerini bütünüyle etkileme yetkisini elinde bulundurduğunu kanıtlar niteliktedir.

İnsanın kendini keşfetmesi ve kendi ekseninde diğer insanlara değer vermesiyle filizlenen sevgi, hissedilenin derinlik kazanmasıyla yerini aşka bırakabilmektedir. Zaman zaman insanlara güvenemediğini ve onu aidiyetsizlik duygusuna sürükleyen güven eksikliğini mısralarında belirten Hidayet Karakuş'un şiir kitaplarının büyük bir bölümünü aşk temalı şiirler oluşturmaktadır. Aşk teması çevresinde gelişen tutku ve kaybetme korkusu şairin uzaklaşmadığı konulardan olmuştur.

Hidayet Karakuş'a göre dünyanın varlığı, hayatın güzelliği sevginin ve sevgilinin varlığındadır. Gönül beldesinde temellendirilen temanın açtığı bu pencere şairin dış dünyaya bu psikoloji ile yaklaşmasını sağlamaktadır. Hayatın merkezinde sevgili vardır, ona kavuşma arzusu şairin bir numaralı önceliği haline gelmiştir. Şiirin ilk bölümünde "Ömrüne saran gözlerinin ardında masallar bırakan bir sevgili" ifadesi duyguların yöneltildiği kişinin şairin hayatındaki doldurulamaz boşluğunu göstermektedir.

Sevgilin mutluluğuna karşılık mutsuzluğu seçen şair için acı çekmek bir olgunluktur. Aynı kaldıklarında sevgilisini daha çok özler ve sever, bunun için ayrılığı tercih eder. Aşk zamana ve mekâna hükmeden bir duygu olarak kalmadığından sevgilinin varlığıyla kendi varlığını anlamlandıran şair, yokluğunu da ölüme benzetir. Yalnızlık karşısında duyduğu

çaresizliği ve umutsuzluğu “tam senden ayrıldığı saatlerde ağzımda bir nar tanesi gibi duruyor adın, dişlerimin buğusunda kendi ısıklarına dolanan tenhalıklarda” şeklinde okuyucuya yansıtan şair isyan eden psikolojisine ışık tutmuş olmaktadır. Aşkın kolay elde edilemeyen, erdemli bir his olduğunun bilinciyle hareket eden şiir kişisi kaybetme duygusunun etkisiyle kaos ortamına sürüklenmiştir.

Şiirin genelini hakimiyeti altına alan aidiyetsizlik kavramı özel bir alana -evlere odalara- daha doğrusu kendi içine kapanık olmamış; devingen bir biçimde dışarıya, toplumsal bir yaşama uzanmıştır. Hissettiği dışlanmışlığı konu aldığı şiirlerinde yaptığı doğa tasvirleri, insanla olan iletişimsizliğinin onda uyandırdığı hayal kırıklıklarını

2.2.b Kullanılan Soru Eklerinin Arayış Vurgusundaki İşlevi

Şairin *Konuş Benimle* adlı yapıtında yer verdiği *Adalet Hanım* ve *Meridyen* şiirlerinde yer yer kullanılan soru ekleri okuyucuyu yapıtla özdeşleştirmiş şairin iç karmaşıklığını ve çaresizliğini yansıtmaya olanak sağlamıştır.

Söyleyin gözlerim önümüz mü nehir

Kanlı çizmeleriyle avcılar mı pusuda

Bir güzel arıyorum kaç zamandır

Özgürlük ülkesine nereden gidilir

Şiir kişinin okuyucuya yönelttiği “Önümüz mü nehir” şeklindeki sorusu ilerde olacıklara karşı duyduğu endişeden ileri gelmektedir. Geçmişte onu kendi benliğinden alıkoyan deneyimleri ve hayata bakış açısı üzerinde derin bir hakimiyet oluşturan yaşanmışlıkları nedeniyle sarsılan konuşma kişisi önünü görememekte, kaygılarının oluşturduğu bariyerlerin

ilerisine geçememektedir. Yapılan “avcılar” göndermesi bu sancılı olaylarda etkili olan insanlarla özdeşleştirilebilmektedir. Verdikleri zararlar ve kişisel çıkarlarını gözeterek şiir kişisini sürükledikleri bunalımlı süreç okuyucuya aktarılmak istenen siteme kaynaklık etmektedir. Negatif duygular çağrıştıran bu bireylerin ilk başlarda bir dost olarak nitelendirilebilmelerinin mümkün oluşu şairin dizelerinde pusu kelimesine yer vermesine dayandırılabilir. Bir savaş ortamını okuyucunun gözünde canlandıran betimlemeler dost olarak bilinenlerin arkadan iş çevirdiklerini ve en büyük zararı yine onların verdiklerinin yorumlanmasına olanak sağlamıştır. Yer verilen bölümün son dizesinde vurgusu yapılan *arayış* güvenilmek istenen yeni bireylere olan ihtiyacın çağrısını yapmaktadır. Şiir kişisi attığı her adımda ayağında dolanan ve her geçen gün onu daha da çıkmaza sürükleyen eski tanışıklıklarından kurtulmak istemekte, yaşama isteğini diri tutabilecek nefesleri yanında istemektedir. Arayış meyvelerini vermeye başladığı andan itibaren ona dayatılan sorumluluklar ve katlanmak zorunda olduğu durumları geride bırakacak, “özgürlük ülkesi”nin yolunu tutacaktır.

Yağmurlu Yolcu⁶

Kalbine kalbine inen kırbaça binmişti

Yamçısında yağmur dolu bir felaket

Eşkin rahvan doludizgin

Sulara çalım atıp yangına omuz silkti

Kendinden kaçarak uzak belirsizliklere

Ateşler İçinden Yalımlar Seçerek Gitti

Şairin “*Yağmurlu Yolcu*” ifadesiyle örtüştürdüğü şiir kişisi aslında yaşam serüveninden yola çıkarak aktarmaya çalıştığı kendi benliğidir. Yaşadığı zorlukları kırbacın darbelerine

⁶ Hidayet Karakuş, Nisan 2013

benzeten şair, “*sulara çalım atıp yangına omuz silkti*” dizesiyle göğüs germek zorunda kaldığı mücadele karşısındaki tutumunu dile getirmiştir. Şiirin genelinde yer alan “felaket”, “yangın”, “belirsizlik” gibi negatif çağrışımlar uyandıran sözcükler esenliksiz atmosferin vurgulanmasına aracılık etmiştir. Yaşananlar karşısındaki dik duruşunu göstermek amacıyla umursamaz bir tutum takınan şiir kişisi, zorluklar karşısındaki mücadele gücünün yeterli olmadığını “*kendinden kaçarak uzak belirsizliklere*” ifadesiyle okuyucuya sunmaktadır.

2.3 Başkaldırı

Evrimsel süreç içerisinde bulunduğu ortama uyum sağlamaya koşullandırılmış bireyler dönemin ve toplumun ortak kuralları çerçevesinde hayatlarını idame ettirmektedirler. Sınırsız istek ve arzularıyla irade kontrolünü zaman zaman kaybedebilen bireyler kişisel tercihleri doğrultusunda var olan düzene tepki gösterebilmekte, bireysel veya kitleler halinde başkaldırı sergileyebilmektedirler. Albert Camus’un *Başkaldıran İnsan* isimli yapıtında kavram ile ilgili yer verdiği düşünceleri şu şekildedir: “*Her anlamsızlık felsefesi, sırf kendini dile getirdiği için, bir çelişki üzerinde yaşar. Böylece daha az da olsa bir tutarlılık (...) Konuşmak düzeltmektir. Sessizlik de bir anlam belirtmeseydi, anlamsızlık üzerine kurulmuş tek tutarlı tutum sessizlik olurdu.*”⁷ Yapıtının genelinde ele aldığı insan fizyolojisinin bir sonucu olarak ortaya çıkan başkaldırı durumunu ve düzensizliğe olan eğilimi odak figürün düşsel serüveni üzerinden aktaran Camus, “konuşmak” kelimesiyle gösterilmesini arzuladığı tepkisel hareketliliği vurgulamaktadır. Hoşnut olmadığı olaylar bütünü ve dayatılanı sorgulamadan kabul etme eğiliminde olan insanlar başkalarının istek ve idealleriyle şekillenen yaşam koşuşturması içinde tutunmaya çalışacak, onların boyunduruğu altında hayatlarını idame ettirmek zorunda kalacaklardır.

⁷ Albert Camus, *Başkaldıran İnsan*, 1951

Şairin yaratmak istediği şiir evreninde karşılaşılan başkaldırı bireyin esenliksiz atmosferin dışına adım atma arzusundan kaynaklanmaktadır. Bu arzusuna ulaşmak için gerekli gücü benliğinde toplayan birey geçmişin dinmek bilmeyen acısını bir kenara bırakıp yeni serüvenlere doğru yelken açabilecektir.

Eski Tanış⁸

Dönüp bakar ansızın cinayetlerine

Bir tarih şeridine işaretlenmiş

Bir sonbaharın ortasına yatmış

Uzaktan tanış

Boylu boyunca bir adam

Çıkarır heybesinden iki dize

Savurur yarına doğru

Tren kalkar sözcükler bahara düşer

Pencerede görünür birden yolcu

Omzunda büyük bir şiir

Şair tarafından eski tanış olarak nitelendirilerek aktarılan olaylar zinciri geçen zamanın ve üstüne konulan hatıraların unutturmaya gücünün yetmediği bir kişiyi simgelemektedir. Cinayet olarak nitelendirdiği yaşanmışlıklarında kaybettiklerinin ve telafisi olmayacağını bildiği halde kendini alıkoyduğu anlarının düşsel hafızasında edindiği yeri tarih şeridi ile ilişkilendirmesi içsel kargaşasının dışavurumuna olanak sağlamıştır. Şiirin üçüncü dizesinde kullanılan “sonbahar” uzamı şiir kişinin duygu durumunu mevsimin kayıplarla dolu ve hüzün

⁸ Karakuş, Sesini Bana Bırak, 2005

yüklü atmosferi ile özdeşleştirmiştir. Şiirin ilerleyen bölümlerinde karşılaşılan “boylu boyunca bir adam şairin olup bitenler karşısında tepki gösterme cesaretini toplayan benliğini gözler önüne sermektedir. Onu yıpratın durum ve insanların gölgesinde uzun süre dayanamayacağı bilincinde olan birey, onu çemberin dışına çıkartacak anı kollamaktadır. Aklından geçenleri ilişkili kişilere iletebilme arzusuyla yanıp tutuşması başkaları tarafından şekillendirilen yaşam serüveninden hoşnut olmadığı işaretidir. Heybesinden çıkaracağı iki dizeye olan bağlılığı bugüne kadar söylemek istediği fakat dile getiremediklerinin gün yüzüne çıkacağı, içinde birikenlerin sancılı ağırlığının bir nebze de olsa hafifleyeceği inancından kaynaklanmaktadır.

2.3.a Başkaldırı Durumunun Zaman Kipleriyle Aktarımı

“Cennetten kovulduğumdan beri

Koynumda Çocuk Ayakları

Yüzümde Dağların Sesi

Ağzıma varırım düşüne düşüne

Sözcüklerin Yatağına

Dudaklarıma konar mağmanın ilk külü

Patlar kalbim patlar bir geceyarısı

Baştan başa ayağa kalkmış bir ülke gibi”

Alışlagelmiş olanla mücadele etmenin zor ve sancılı bir süreç olduğunun bilincinde olanlar sessizliğe olan bağlılıklarını korumakta, başkaldıranların mücadelelerine seyirci kalmaktadırlar. Hoşnut olmadıkları durumlarda dahi söz hakkını kendinde hissetmeyen, zincirlerini kırarak gücü ve cesareti bir türlü edinemeyen bireylerin içsel karamsarlıkları çok geçmeden yerini başarısızlıklara ve ardı kesilmeyen hayal kırıklıklarını bırakmaktadır.

Başkaldırının her zaman bir eylemle örtüştürülmemesi gerektiği, yazma gücünü elinde bulunduranların en güçlü silahları olan kalemleri ile ortaya koyduğu yazınsal metinlerden anlaşılabilir. Bir konu veya yaşanmış bir olayın ardından görüşlerini sözcüklerin gücünden yararlanarak kağıda dökenler tepkilerini kitlelere iletebilmektedirler.

İlk dizede şairin belirttiği “cennet” uzamı aslında boyun eğenlerin düşlerinde yer edinen ve aslıyla bir bağlantısı bulunmayan düşsel bir olgudur. Şiir kişisi düzene olan başkaldırısı nedeniyle diğerleri tarafından yaratılan bu somut sistemin dışına itilmiş, aidiyetsizlik kavramı ile yüzleştirilmeye zorlanmıştır. İkinci dizede geçen “çocuk ayakları” konuşma kişisinin suçtan arındırılmış ve bir o kadar kırılğan düşünce dünyasını vurgular niteliktedir. Uzun süredir iyiliğe ve güzelliğe kapılarını kapatmış olan şiir kişisi içsel bunalımından onu kurtaracak çıkış yolunu bulma umuduyla tepkisini dile getirmiştir. “Yüzümde dağların sesi” dizesi onun farkındalıklarından hareketle topladığı gücü ve mücadele etme cesaretini okuyucuya aktarmaya yöneliktir. Başlarda sesini duyurmaktan aciz olan şiir kişisi artık dağlar kadar kudretli hissetmekte, onu çıkmaza sokan gidişatı tersine çevirmeye olan inancı kuvvetlenmektedir.

2.3.b Başkaldırı Durumunun Soru Ekleriyle Yansıtılması

Bireysel aydınlanmaların beraberinde getirdiği karşı koyma isteği var olan düzeni eleştirmek üzere yöneltilen sorular önderliğinde okuyucuya yansıtılmıştır. Hidayet Karakuş’un *Günaydın Gül Yaprığı* adlı yapıtında yer alan *Öksendeyiz İşte Umut* isimli şiirinin genel iletisini yozlaşmış toplum yapısına karşı edilen sistem olarak değerlendirmek mümkündür.

Geleceğe karşı umutla yaklaşma eğiliminde olan fakat zamanında aldığı darbeler nedeniyle bu olumlu yaklaşımını uzun süre sürdürme gücünü elinde hissetmeyen şiir kişisi

çevresinde olup bitenleri acılarıyla özdeşleştirmekte, umudunu yitirmesine sebebiyet veren etkenleri arama amacıyla düşüncelerini soru biçiminde dışa vurmaktadır.

Şiirin ilk bölümünde yer alan “Zincirin geleceğe bağlıyor” ifadesi ilerisi için öngörülen refah ve mutluluğu çağrıştırmaktadır. Şiir kişinin ileriye yönelik beklentilerinin altında yatan asıl olgu ulaşılması zor olsa da umudunun var olmasıdır. Acı ve sevinç kelimelerinin aynı bölümde yer verilmesi şairin hali hazırda hüküm sürenler ile olan çatışmasının okuyucu tarafından anlaşılmasına olanak sağlamıştır.

Şiirin ikinci bölümünde şairin sözcük seçiminde kullandığı negatif imgeler göze çarpmaktadır. İçindeki git-gel olayına ışık tutan Karakuş, esenliksiz atmosferi ve sıkışmışlık hissini okuyucunun zihninde canlandırmak amacıyla yoğun imgesel çağrışımlara başvurmuştur. “Karanlık odalar” şiir kişinin içselleştirdiği karamsarlığı sembolize ederken, “Çelik hüznünden” ifadesi ile gün yüzüne çıkan melankolik yaklaşımı gözler önüne sermektedir. Asıl yakınılan durum son dizelerde anlatıldığı üzere çocuk ölümleridir. Bu durum karşısında eli kolu bağlı olan ve hissettiği çaresizliği “İzleyelim diye mi” sorusu ile yineleyen şiir kişisi vicdanının yüklediği sorumluluk bilinciyle başkaldırının bir parçası haline gelmiştir.

Öksendeyiz İşte Umut⁹

Öksendeyiz işte umut

Zincirin geleceğe bağlıyor

Acılarımızı

Arınsın diye mi

Sevinçler

İncelip kayarak

⁹ Hidayet Karakuş, Günaydın Gül Yaprığı, Mayıs 2000

Karanlık odaların
Çelik hüznünden
Ve çocukların
Okula başlar gibi
Gülmeye başlar gibi
Ölmeye başlamalarını
İzleyelim diye mi

3. SONUÇ

Kelimelerin yoğun çağrışımlarından yararlanılarak istenileni yansıtma aracı olarak kullanılan şiir, kullanılan imgeler, söz sanatları ve ses yinelemeleriyle okuyucuyu etkisi altına alabilmekte; şairin bireysel düşünce ve duygu durumunun benimsenmesini kolaylaştırabilmektedir. Modern Türk şiiri şairlerinden olan Hidayet Karakuş, okuyucuyla konuşur gibi bir tutumla hayat verdiği şiirlerinde biçimsel düzenlemeler ile anlatımını pekiştirmiş, amaçladığı duygusal dışavurumun gerçekçiliğini güçlendirmiştir.

Şiirlerinde okuyucuya yansıtmak istediği duygusal yoğunluğu edebi teknikler ve biçimsel düzenlemeler eşliğinde kurgulayan Hidayet Karakuş; Sesini Bana Bırak ve Günaydın Gül Yaprığı isimli yapıtlarında yer verdiği şiirlerinde kullandığı zaman kipleri ve zaman zaman okuyucuya yönelttiği soru ekleriyle şiir kişilerinin içinde bulunduğu duygu durumunun aktarılmasına olanak sağlamıştır. Hislerimi düşsel evreninin süzgecinden geçiren Karakuş şiirlerindeki uzamsal düzenlemeler ve tasvirler ile ulaştırmak istediği mesajın okuyucu tarafından alınmasında etkili olmuştur.

Hidayet Karakuş'un şiir kitaplarından seçtiğim şiirlerin detaylı incelemelerinde, şairin zamansal ve mekânsal değişimlerden yararlanarak duygu durumuna farklı bir boyut

kazandırdığını gördüm. Okuyucuya aktarmak istediğini şiirsel betimleme ve kelime oyunları ile ilgi çekici hale getiren şairin yalın dili ve duru anlatımı yaptığım analizleri kolaylaştırdığı ölçüde iletileri geniş bir yelpazeden değerlendirmeme olanak sağladı.

Yer yer yönelttiği sorular ile okuru anlatımın içine alan Karakuş'un şiirlerini duygu durumlarına göre ayırıp biçimsel özelliklerini de göz önünde bulundurarak inceledim. Şairin yaşam mücadelesini doğa unsurlarından ve mekânsal betimlemeler üzerinden şekillendirerek kaleme alması kelimelerinin altında yatan örtülü anlamları anlamlandırma aşamasında bana rehberlik etti.

Şairin farklı duygusal durumlarını ve bu süreç içerisindeki görüşlerini okuyucuya aktardığı yapıtlarında kullandığı zaman kipleri aktarılanın zamansal düzenleme içinde net bir çizgiye oturtulmasına kaynaklık etmiştir. Yaşananlara göre değiştirdiği kipler, anlatımın akıcılığını desteklemiş, şairin anlatım yoğunluğu içinde sağlam bir yer edinmiştir. Onda iz bırakan olgu ve olayları anlatırken yer yer kullandığı duyulan geçmiş zaman yitirdiklerini kabullenmeyişi veya kabullenmek zorunda olduğu gerçekleri benimseme sürecinde karşılaştığı zorlukları okuyucuya yansıtmaktadır.

4. KAYNAKÇA

Karakuş, Hidayet. İstanbul: Bilgi Yayınevi, Mayıs 2000. *Günaydın Gül Yaprağı*

Karakuş, Hidayet. Ankara: Bilgi Yayınları, 1994. Bilgi Yayınevi, Kasım 2005. *Sesini Bana Bırak*

Karakuş, Hidayet. Kaynak Yayınları No:646, Nisan, 2013. *Çakıltası*

Kabaklı, Ahmet. Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, 2008. *Şiir İncelemeleri*